

УДК 631.15:65

Ярмак М.Р.
здобувачХарківського національного аграрного університету
імені В.В. Докучаєва

МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено дослідженню особливостей управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств, визначено напрями підвищення його ефективності. Побудовано механізм підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства, розкрито зміст його елементів.

Ключові слова: управління конкурентоспроможністю, ефективність, сільськогосподарське підприємство, життєвий цикл, механізм.

Ярмак М.Р. МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена исследованию особенностей управления конкурентоспособностью сельскохозяйственных предприятий, определены направления повышения его эффективности. Построен механизм повышения эффективности управления конкурентоспособностью сельскохозяйственного предприятия, раскрыто содержание его элементов.

Ключевые слова: управление конкурентоспособностью, эффективность, сельскохозяйственное предприятие, жизненный цикл, механизм.

Yarmak M.R. AGRICULTURAL ENTERPRISE COMPETITIVE ABILITY MANAGEMENT EFFICIENCY IMPROVEMENT MECHANISM

The article describes the issue of management of agricultural enterprises competitive ability, the areas of improvement of enterprisecompetitive abilitymanagement efficiency. The agricultural enterprise competitive ability management efficiency improvement mechanism was formed and revealed the content of itelements.

Keywords: competitive ability management, efficiency, agricultural enterprise, life cycle, mechanism.

Постановка проблеми. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» [1, с. 288–291] серед основних системних перешкод, які не вдалося подолати протягом тривалого періоду реформування сільськогосподарської галузі, поряд із незавершеністю земельної реформи, галузевою незбалансованістю сільськогосподарства, неефективним використанням ресурсного потенціалу аграрного сектору, дефіцитом фінансових ресурсів, відставанням розвитку системи аграрної логістики від потреб ринку, недостатнім рівнем розвитку соціальної інфраструктури на селі та низькою якістю життя сільського населення визначено невідповідність української сільськогосподарської та харчової продукції європейським стандартам. Це є стримуючим фактором постачання продукції на ринки ЄС та свідчить про те, що вітчизняні аграрії є менш конкурентоспроможними, ніж іноземні товаровиробники сертифікованої сільськогосподарської продукції, створеної із використанням технічних регламентів. До того ж тенденція зменшення експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції (на 2 365 898,4 млн. дол., або на 14% [2]), яка спостерігається протягом 2013–2015 рр., зумовлена дестабілізуючим впливом розгорнутих політичних конфліктів та коливанням курсів валют, вимагає нарощення експортного потенціалу за рахунок підвищення конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств і забезпечення відповідної стандартів якості вітчизняної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств присвячено наукові праці таких вітчизняних науковців, як: Н.О. Ботвіна [3], І.В. Гуторова [4], Т.П. Добрунік [5], Л.А. Євчук [6], І.Ф. Ємельянова [7], О.А. Нужна [8], В.В. Олійник [9], Л.В. Прокопець [10], А.О. Шепіцен [11],

О.О. Школьнік [12] та ін. Дослідники у своїх напрацюваннях роблять наголос на особливостях формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств [4], удосконаленні методичних підходів та організаційно-економічних механізмів її забезпечення та підвищення рівня [3; 5; 7–10; 12], розробленні стратегій конкурентоспроможності [6; 11]. Не зменшуючи теоретико-практичної значимості існуючих ґрунтовних доробків, викладених в [3–12], сьогодні бракує комплексних досліджень щодо підвищення ефективності управлінських рішень для забезпечення бажаного рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Мета статті полягає у розробленні механізму підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автори [13, с. 52; 14] зазначають, що управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає створення конкурентних переваг у всіх сферах діяльності підприємства. При цьому О.Д. Вайсман [14] зауважує, що формування конкурентних переваг у поточному періоді та довгостроковій перспективі відбувається за рахунок ефективного використання ресурсів та взаємодії з основними контрагентами за умови збереження фінансової стійкості та зростання вартості бізнесу підприємства.

Деяко обмеженою з точки зору охоплення управлінських функцій є авторська позиція [15], згідно з якою зміст управління конкурентоспроможністю підприємства розкривається в контексті його зв'язку зі стратегічним плануванням. Дослідники [16] роблять висновок, що проблему управління конкурентоспроможністю підприємства доцільно розглядати з позиції системного підходу; на їх думку, врахування ресурсозабезпеченості і результатів ресурсокористування дає змогу визначити послідовність дій щодо забезпечення внутрішніх процесів управління конкурентоспромож-

ністю підприємства та зовнішніх факторів впливу на їх реалізацію. У [17, с. 228] зроблено наголос на тому, що під час управління конкурентоспроможністю підприємства необхідним є здійснення постійного та цілеспрямованого впливу на фактори та умови, що впливають саме на створення якісної продукції.

Аналізуючи розглянуті позиції дослідників [14–17] щодо розкриття змісту та особливостей управління конкурентоспроможністю підприємства, слід звернути увагу на такі ключові аспекти його реалізації: управління конкурентоспроможністю підприємства спрямоване на розвиток конкурентних переваг; пов'язане із формуванням та ефективністю використання ресурсного забезпечення; охоплює велику кількість внутрішніх процесів, зокрема управління конкурентоспроможністю продукції, та зовнішніх факторів, що на них впливають.

Ефективність управління конкурентоспроможністю підприємства зумовлена великою кількістю факторів, у тому числі раціональністю формування механізму її забезпечення. Питання розроблення механізму управління конкурентоспроможністю підприємств, у тому числі сільськогосподарських, було розвинуто у таких наукових працях [12; 14; 18–25]. Так, наприклад, у [18] зазначено, що механізм управління конкурентоспроможністю підприємства АПК має забезпечити комплексну підтримку розвитку його конкурентоспроможності, бути адекватним сучасним вимогам, враховувати динаміку кон'юнктури ринку, створювати можливості для гнучкого і швидкого ухвалення управлінських рішень. Автором [19, с. 66] зроблено наголос на тому, що механізм управління конкурентоспроможністю підприємства повинен поєднувати технічні, економічні, соціальні, психологічні, правові, комерційні та організаційні аспекти його діяльності.

У наукових джерелах механізм управління конкурентоспроможністю підприємства визначено як: сукупність структурних підрозділів підприємства, взаємодія яких за відповідного управлінського впливу забезпечує досягнення мети або необхідного результату цього впливу [14];

систему організаційних, технологічних, економічних важелів та методів управління, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку забезпечують стійкість підприємства та його розвиток у довгостроковій перспективі [18];

систему досягнення цілей управління конкурентоспроможністю, що забезпечують необхідний кінцевий результат [20, с. 104];

сукупність організаційних, правових і економічних методів і важелів, які у взаємодії забезпечують реалізацію комплексних цільових програм і планів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства [21; 22, с. 97];

сукупність засобів та методів створення системи цілісного управління розвитком підприємства та результатами його діяльності, спрямованого на довгострокове забезпечення його конкурентних позицій на ринку [23];

сукупність ресурсів, методів, засобів, інструментів і важелів впливу на ринкові процеси, які застосовуються керівними органами всіх ієрархічних рівнів для досягнення цілей економічного розвитку елемента економічної системи [24].

Слід звернути увагу, що найчастіше зміст механізму управління конкурентоспроможністю підприємства розкривається в контексті його елементів та являє собою сукупність інструментів та засобів впливу на складові забезпечення конкурентоспро-

можності підприємства та підвищення її рівня. Саме цей факт зумовлює дублювання окремих елементів та їх змістовного наповнення, запропонованих дослідниками [3; 6–8; 12; 14; 18; 20–29], механізмів управління конкурентоспроможністю підприємства [12; 14; 18; 20–25], її забезпечення [6; 8; 26], підвищення рівня [3; 7; 27], а також механізму формування конкурентних переваг [28] та конкурентної стратегії [29] підприємства.

До головних елементів механізму управління конкурентоспроможністю підприємства, згідно з науковими джерелами [3; 6–8; 12; 14; 18; 20–29] слід відносити: суб'єкт та об'єкт управління, організаційну структуру, функції, методи та засоби (економічні, організаційні, технологічні та правові важелі, інструментарій) управління, цілі, концепцію, загальну стратегію, принципи, забезпечення (нормативно-правове, методичне, наукове), управлінські рішення, ресурси, фактори впливу на конкурентоспроможність.

Деяко інші підходи до формування механізмів забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства та підвищення її рівня подано, наприклад, у роботі Л.А. Євчук [6, с. 4]. Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств базується на застосуванні сучасних прогресивних інноваційних технологій діяльності в таких функціональних сферах: матеріально-технічне постачання, виробництво, маркетинг, фінанси та управління персоналом. Н.О. Ботвіна [3, с. 11] зазначає, що організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств повинен включати заходи державної підтримки вітчизняних товаровиробників на рівні нормативно-законодавчого забезпечення; бюджетної підтримки; цінову політику на продовольчі товари; фінансово-кредитне забезпечення та податкове регулювання основної діяльності й аграрної інфраструктури; стандартизацію якості сировини та готової продукції; моніторинг аграрного ринку та маркетингові стратегії підвищення конкурентоспроможності. До економічних механізмів забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств О.А. Нужною [8, с. 12] віднесено механізми оподаткування, кредитування, ціноутворення, маркетингового забезпечення сільського господарства.

У цілому проведений аналіз підходів до формування та складу розглянутих механізмів дав змогу визначити такі елементи механізму підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства: суб'єкт та об'єкт, цілі, функції та принципи управління, напрямки, забезпечення, управлінські рішення, фактори впливу на конкурентоспроможність. Оскільки інструменти виражають дію методів управління конкурентоспроможністю підприємства, а важелі регулювання його реалізації визначаються факторами впливу на конкурентоспроможність, для уникнення дублювання інформації у механізмі пропонується скоротити перелік його елементів. При цьому слід зауважити, що використання управлінських інструментів та їх розподіл для стратегічного і тактичного рівнів управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства доцільно визначити як напрям підвищення ефективності даного процесу. Обґрунтованість такого висновку визначається проведеним аналізом наукових досліджень [3; 4; 14; 20; 31–48], в яких висвітлено рекомендації щодо підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства. Крім використання нових інструментів управління [27; 31;

35; 38; 45], як узагальнюючі напрями підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства у [3; 4; 14; 20; 31–48] також визначено: розвиток інноваційної діяльності, залучення інвестицій, підвищення рівня кваліфікації персоналу, розвиток компетенцій та інтелектуалізація праці персоналу, розроблення мотиваційних механізмів стимулювання працівників, безперервне вдосконалення виробництва та продукції, у тому числі за рахунок технічної й технологічної модернізації, розвиток маркетингової діяльності та каналів збуту, застосування методів стратегічного управління, контролю та самоорганізації, формування системи якості продукції на підприємстві, орієнтованість на потреби споживачів, ефективне використання резервів підприємства, використання консалтингу, поглиблення інтеграційних зв'язків, структурну перебудову підприємства та ін.

Оскільки маркетингова діяльність сільськогосподарського підприємства орієнтована на дослідження аграрного ринку, а для її реалізації використовуються різні управлінські інструменти, доцільно дані напрями підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства об'єднати в один. До того ж здійснення безперервного вдосконалення виробництва як одного із напрямів підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства потребує значних обсягів фінансових ресурсів, внутрішні джерела поповнення яких не забезпечують можливості акумулювання необхідного їх обсягу. За таких умов для фінансування модернізації виробництва виникає необхідність залучення додаткових ресурсів через механізми інвестування.

Серед розглянутих напрямів підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства найбільш розповсюдженим є впровадження інновацій. Це зумовлено тим, що розвиток інноваційної діяльності розкриває нові можливості перед підприємством. Зокрема, як зазначає російський дослідник О.Ю. Пекшев [49, с. 8], організаційно-економічне та технологічне оновлення процесу виробництва продукції, що відбувається в результаті використання інновацій, забезпечує інтенсифікацію та підвищення ефективності виробництва сільськогосподарського підприємства. До позитивних змін від впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств також можна віднести: підвищення врожайності культур; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; економію виробничих ресурсів; підвищення рентабельності діяльності підприємства; впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій [50, с. 131].

А.Ю. Пекшев [49, с. 8] зауважує, що для аграрного сектору характерна специфічна інноваційна інфраструктура, а інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств має низку принципів відмінностей від інших галузей народного господарства (зональні умови виробництва, біологічна основа галузі, сезонний характер виробництва). М.А. Мартинюк та Т.М. Ратошник [51, с. 95] до основних особливостей інноваційних процесів у сільському господарстві відносять: тривалий процес розробки; переважно покращувальний характер; дослідження живих організмів; провідне місце в їх реалізації належить науково-дослідним установам; залежність від природно-кліматичних умов.

Г.Р. Руденко [50, с. 129], М.А. Мартинюк та Т.М. Ратошник [51, с. 95], А.Ю. Юрченко, Т.В. Устик [52, с. 277] зазначають, що метою іннова-

ційної діяльності у сільському господарстві є забезпечення постійного використання сучасних моделей інформаційних технологій, більш досконалих технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, виведення нових сортів культур рослин і порід тварин. Виходячи з цього, Г.Р. Руденко [50, с. 129] розглядає такі напрями інноваційної діяльності: інновації у сфері людського фактора, інновації у сфері біологічного фактора та інновації у сфері техногенного фактора.

Результативність використання інновацій та освоєння прогресивних технологій ведення агробізнесу визначається ступенем обізнаності керівництва сільськогосподарського підприємства та ефективністю реалізованого комплексу заходів, спрямованих на розвиток компетенцій персоналу. Це зумовлено тим, що впровадження нововведень на підприємстві підвищує вимоги до працівників, зокрема покращання їх професійних характеристик, та потребує трансформації компетенцій. У [52, с. 274] зазначено, що сучасну інноваційну політику здатні забезпечити тільки кваліфіковані кадри, які повинні володіти знаннями в галузі правової охорони і використання інтелектуальної власності, вміти прогнозувати інноваційний потенціал та бути в курсі всього процесу просування інноваційних технологій на ринку.

Розвиток компетенцій персоналу в [53] запропоновано здійснювати через врахування факторів впливу, які об'єднано у такі групи: функціональні фактори (характеристика робочих місць, задоволеність роботою, усвідомлення своєї ролі, конфлікти і перевантаження на роботі), організаційні (робоча атмосфера, мотивація праці, поведінка керівника, ступінь централізації, ставлення до співробітників) і незалежні (якість роботи, перевага). Автори [54, с. 56] розвиток компетенцій персоналу пропонують здійснювати на основі навчання, а в [55, с. 36] – за рахунок підвищення його відповідальності та кваліфікації.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що для розвитку компетенцій як сукупності знань, умінь та навичок, якими повинен володіти персонал підприємства, насамперед необхідним є: залучення працівників до процесу розроблення нових підходів для вдосконалення виробництва та реалізації продукції та управління підприємством у цілому; здійснення безперервного підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників; трансфер знань між працівниками різних підрозділів підприємства; впровадження мотиваційних механізмів та покращання умов праці для персоналу.

Крім розглянутих напрямів підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства, використання яких, на думку автора, має забезпечити його позитивний розвиток, пропонується використовувати положення теорії життєвих циклів та виробляти підходи до управління конкурентоспроможністю підприємства залежно від стадії його життєвого циклу. Таке твердження обґрунтовується наявністю внутрішніх перетворень, що відбуваються на різних стадіях життєвого циклу підприємства практично в усіх сферах його діяльності, та відповідною зміною за їх результатами основних показників розвитку підприємства (рівня фінансової стійкості та ліквідності, ділової активності на ринку, інтенсивності виробництва та конкурентоспроможності продукції, інвестиційної привабливості, ефективності менеджменту та маркетингу, продуктивності праці персоналу, раціональності формування організаційної структури та ін.), які визначають або впливають на його конкурентоспроможність.

Також слід звернути увагу, що між запропонованими узагальненими напрямками підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства (впровадження інновацій, використання інструментів стратегічного й тактичного управління конкурентоспроможністю, залучення інвестицій для модернізації виробництва сільськогосподарської продукції, розвиток компетенцій персоналу та управління конкурентоспромож-

ністю підприємства залежно від стадії його життєвого циклу) існують певні зв'язки. Так, підвищення компетентності персоналу впливає на ефективність впровадження інновацій та використання інструментарію управління конкурентоспроможністю на стратегічному і тактичному рівнях, вибір якого, своєю чергою, зумовлюється стадією життєвого циклу, на якій знаходиться підприємство. Додатково залучені інвестиційні ресурси є джерелом нових можливостей

Рис. 1. Схема механізму підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства

щодо впровадження нововведень у виробничу діяльність підприємства.

Обґрунтування складу елементів з урахуванням взаємозв'язків між ними дало змогу побудувати механізм підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства (рис. 1), функціонування якого здійснюється на основі нормативно-правового, інформаційного та ресурсного забезпечення. При цьому необхідно звернути увагу, що саме ефективне використання наявних у підприємства ресурсів (природних, фінансових, матеріальних, кадрових та ін.) уможлиблює підтримання існуючих та здобуття нових конкурентних переваг і дає змогу забезпечувати економічний, соціальний та екологічний розвиток підприємства. До того ж використання сільськогосподарськими підприємствами у своїй діяльності природних ресурсів, зокрема земельних, є специфічною характеристикою підприємств даної галузі народного господарства.

Виходячи з логіки побудованого механізму (рис. 1), для забезпечення досягнення мети управління конкурентоспроможністю підприємства його керівництвом та працівниками маркетингового відділу повинні бути ухвалені правильні управлінські рішення щодо підвищення ефективності даного процесу, що пропонується здійснювати за окремими напрямками. До того ж якісне виконання визначених функцій (оцінки, планування, організації, контролю та регулювання) та дотримання принципів управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства, що реалізуються в процесі розроблення та впровадження управлінських рішень, сприяє підвищенню його ефективності. Якщо функції управління конкурентоспроможністю підприємства більшою мірою є стандартними, кількість та склад принципів у сучасних наукових дослідженнях є різними.

На нашу думку, управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства з урахуванням необхідності підвищення його ефективності необхідно реалізувати на основі таких принципів:

системності (розгляд конкурентоспроможності підприємства як системи та як частини систем вищого рівня (конкурентоспроможності регіону, країни));

комплексності (розроблення комплексних підходів до управління конкурентоспроможністю підприємства (у тому числі й до її оцінки) з урахуванням факторів впливу на реалізацію даного процесу);

зворотного зв'язку та гнучкості (коригування управлінських рішень відповідно до зовнішніх збурень та внутрішніх змін у діяльності підприємства);

ринкової орієнтації (орієнтованість на результати аналізу ринкової ситуації, порівняння власної діяльності з діяльністю конкурентів);

безперервності (управління конкурентоспроможністю підприємства відбувається на постійній основі);

альтернативності (вироблення варіативних управлінських рішень та вибір найбільш раціональних із них);

підпорядкованості або ієрархічності (забезпечення узгодженості цілей управління конкурентоспроможністю підприємства та заходів їх досягнення із загальнокорпоративними);

цілеспрямованості (управління конкурентоспроможністю підприємства здійснюється за системою обґрунтованих та взаємопов'язаних стратегічних і тактичних цілей);

інноваційності (використання інноваційних розробок для забезпечення конкурентоспроможності підприємства);

збалансованості (збалансування інтересів найбільш впливових зацікавлених сторін під час форму-

лювання цілей управління конкурентоспроможністю підприємства);

попередження (завчасна нейтралізація негативного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на ефективність управління конкурентоспроможністю підприємства);

достовірності інформації (використання достовірної та перевіреної інформації);

циклічності (врахування стадії життєвого циклу підприємства під час розроблення підходів до управління конкурентоспроможністю підприємства).

Досить важливим завданням під час управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства, якому також має бути приділено значну увагу, є визначення та врахування впливу на конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства зовнішніх та внутрішніх факторів. При цьому слід зважати на те, що фактори зовнішнього походження є некерованими, і тому кліматичні умови, державне регулювання аграрного сектора, політичні, соціальні, економічні фактори впливу повинні бути враховані під час розроблення та реалізації конкурентної стратегії.

Висновки. Побудований механізм має такі характеристики та відмінні риси: основними його елементами визначено суб'єкт та об'єкт, мету, функції та принципи управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства, забезпечення (інформаційне, нормативно-правове та ресурсне), фактори впливу на конкурентоспроможність, управлінські рішення, напрями підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю підприємства; на відміну від існуючих, у розробленому механізмі зроблено наголос на управлінському впливі керуючої підсистеми на підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства (через реалізацію функцій та принципів управління конкурентоспроможністю) за такими напрямками: впровадження інновацій (використання досконалих технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції, виведення нових сортів культур рослин і порід тварин), використання інструментів стратегічного і тактичного управління конкурентоспроможності, залучення інвестицій для модернізації виробництва сільськогосподарської продукції, розвиток компетенцій персоналу та управління конкурентоспроможністю підприємства залежно від стадії його життєвого циклу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України / Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Ботвіна Н.О. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Н.О. Ботвіна. – Сімферополь, 2008. – 19 с.
4. Гуторова І.В. Формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / І.В. Гуторова. – Х., 2010. – 20 с.
5. Добрунік Т.П. Підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств регіонального АПК: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Т.П. Добрунік. – Миколаїв, 2008. – 16 с.
6. Євчук Л.А. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.04 / Л.А. Євчук. – Миколаїв, 2010. – 36 с.
7. Ємельянова І.Ф. Удосконалення організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних під-

- приємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / І.Ф. Ємельянова. – Луганськ, 2010. – 20 с
8. Нужна О.А. Економічні механізми забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.02 / О.А. Нужна. – Луцьк, 2005. – 20 с.
 9. Олійник В.В. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на ринку зерна: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / В.В. Олійник. – Х., 2011. – 20 с.
 10. Прокопець Л.В. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Л. В. Прокопець. – Тернопіль, 2015. – 20 с.
 11. Шепіцен А.О. Стратегія забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектора економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / О.А. Шепіцен. – К., 2004. – 20 с.
 12. Школьнік О.О. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств: [монографія] / О.О. Школьнік. – Умань: УДАУ, 2007. – 308 с.
 13. Тимошенко А.В. Разработка модели управления конкурентоспособностью промышленного предприятия / А.В. Тимошенко // Вестник Российской академии естественных наук. – 2013. – № 2. – С. 51–53.
 14. Вайсман Е.Д. Повышение конкурентоспособности промышленного предприятия на основе инновационной модели развития: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.05 / Е.Д. Вайсман. – Челябинск, 2011. – 45 с.
 15. Андреева Т.А. Стратегическое планирование конкурентоспособности предприятий / Т.А. Андреева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dspace.nbu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/52114/16Andreeva.pdf?sequence=1>.
 16. Шевчук Н.С. Анализ материальных ресурсов в управлении конкурентоспособностью предприятия / Н.С. Шевчук, О.Н. Гайдаенко // Экономика: теория и практика. – 2014. – № 2. – С. 70–75.
 17. Никитина Е.А. Управление конкурентоспособностью предприятия / Е.А. Никитина // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: История. Политология. Экономика. Информатика. – 2007. – № 4. – Т. 7. – С. 226–230.
 18. Мельник С.І. Проблеми формування конкурентних переваг підприємств агропромислового комплексу в ринкових умовах: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 / С.І. Мельник. – Луганськ, 2011. – 32 с.
 19. Кириченко Л. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємств / Л. Кириченко // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 1. – С. 62–66.
 20. Лысова Е.А. Управление конкурентоспособностью предприятий сферы охранных услуг: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 / Е.А. Лысова. – Киров, 2015. – 178 с.
 21. Гаджибек В.П. Организационно-экономический механизм управления конкурентоспособностью предприятий хлебопекарной промышленности / В.П. Гаджибек // Проблемы современной экономики. – 2007. – № 3 (23) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.meconomy.ru/art.php?nArtId=1587>.
 22. Коротина Н.Ю. Организационно-экономический механизм управления конкурентоспособностью розничных торговых предприятий / Н.Ю. Коротина, Т.В. Ташкикова // Социум и власть. – 2012. – № 1 (33). – С. 92–97.
 23. Варава Л.М. Організаційно-економічне забезпечення управління конкурентоспроможністю промислового підприємства / Л.М. Варава, Г.В. Кравченко // Вісник Криворізького технічного університету. – 2011 – № 29. – С. 311–314.
 24. Дзина М.А. Теоретические основы формирования механизма управления конкурентоспособностью предприятия / М.А. Дзина // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 95. – С. 118–126.
 25. Безрукова Т.Л. Управление конкурентоспособностью предприятия в условиях современного кризиса / Т.Л. Безрукова // Деревообработка: технологии, оборудование, менеджмент XXI века: труды IV международного евразийского симпозиума; под научной ред. В.Г. Новоселова. – Екатеринбург, 2009. – С. 8–11.
 26. Мельник Л. Організаційно-економічний механізм управління забезпеченням конкурентоспроможності підприємства меблевого виробництва / Л. Мельник, А. Грод // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 200–208.
 27. Гришков В.Ф. Формирование механизма повышения конкурентоспособности предприятий сферы услуг: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 / В.Ф. Гришков. – Санкт-Петербург, 2016. – 158 с.
 28. Мельник С.І. Проблеми формування конкурентних переваг підприємств агропромислового комплексу в ринкових умовах: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 / С.І. Мельник. – Луганськ, 2011. – 32 с.
 29. Лелейко Т.І. Механізм формування конкурентної стратегії підприємства / Т.І. Лелейко, Д.В. Кіпа // Академічний огляд. – 2014. – № 2. – С. 64–69.
 30. Острик В.Ю. Ресурсоекономні шляхи підвищення ефективності управлінських рішень в підприємствах АПК: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / В.Ю. Острик. – Сімферополь, 2010. – 19 с.
 31. Плешкова Н.А. Управление конкурентоспособностью промышленного предприятия: подходы, проблемы, задачи / Н.А. Плешкова, Г.А. Подзорова, Е.Г. Першина // Управление экономическими системами. – 2014. – № 70 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uecs.ru/uecs70-702014/item/3094-2014-10-22-06-38-32>.
 32. Демирова Г.М. Организационно-экономические основы управления конкурентоспособностью предприятий розничной торговли: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 / Г.М. Демирова. – Махачкала, 2010. – 22 с.
 33. Заярная И.А. Управление повышением конкурентоспособности предприятия / И.А. Заярная // Проблемы и перспективы экономики и управления: материалы междунар. науч. конф. (Санкт-Петербург, апрель 2012 г.). – СПб.: Реноме, 2012. – С. 172–174.
 34. Соломенникова Е.А. Проблемы исследования конкурентоспособности предприятия / Е.А. Соломенникова // Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: Социально-экономические науки. – 2010. – Вып. 4. – Т. 10. – С. 116–123.
 35. Перегуда Є.Ф. Організаційно-економічний механізм диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Є.Ф. Перегуда. – Житомир, 2015. – 215 с.
 36. Егорова Л.С. Управление конкурентоспособностью предприятия / Л.С.Егорова, А.А.Макарычев // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. – 2011. – № 6. – С. 316–322.
 37. Кузьмин А. Е. Управление международной конкурентоспособностью предприятия / А. Е.Кузьмин, Н.И.Горбаль. – Львов: Компакт-лв, 2005. – 304 с.
 38. Васяйчева В.А. Онтологические аспекты формирования стратегии управления конкурентоспособностью предприятий / В.А. Васяйчева // Вестник Самарского государственного университета. – 2013. – № 4 (105). – С. 121–125.
 39. Криворотов В.В. Принципы и факторы построения системы показателей конкурентоспособности предприятия / В.В. Криворотов // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 1. – С. 102–104.
 40. Криворотов В.В. Построение мотивационного механизма приращения конкурентоспособности предприятия / В.В. Криворотов, А.В. Калина, А.В. Пахтусов // Вестник ОГУ. – 2011. – № 13 (132). – С. 250–256.
 41. Кирова И.В. Консалтинг как фактор повышения конкурентоспособности предприятий агропромышленного и лесопромышленного комплексов / И.В. Кирова // НАУКОВЕДЕНИЕ. – 2013. – Вып. 6 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://naukovedenie.ru/PDF/03EFTA613.pdf>.
 42. Габибова М.Ш. Пути повышения конкурентоспособности предприятия / М.Ш. Габибова // Актуальные вопросы экономики и управления: материалы III междунар. науч. конф. (Москва, июнь 2015 г.). – М.: Буки-Веди, 2015. – С. 85–87.
 43. Давыдова М.Д. Пути повышения конкурентоспособности предприятия в условиях глобализации / М.Д. Давыдова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2009. – № 851. – С. 74–79.
 44. Измайлов А.М. Системный подход к повышению конкурентоспособности предприятия фармацевтической промышленности / А.М. Измайлов, А.В. Стрельцов // Вестник Самарского государственного экономического университета. Экономика. – 2012. – № 7. – С. 27–29.
 45. Шарко М.В. Шляхи та напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості / М.В. Шарко, К.Г. Васильченко // Економіка харчової промисловості. – 2015. – № 1. – С. 38–41.

46. Салівончик О.М. Конкуренстоспроможність підприємства: основні шляхи підвищення / О.М. Салівончик // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – С. 6–8.
47. Ободьянский В.А. Управление повышением конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности АПК: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / В.А. Ободьянский. – М., 2012. – 24 с.
48. Ламажапова Д.А. Формирование рыночного механизма управления конкурентоспособностью предприятий кондитерской промышленности: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / Д.А. Ламажапова. – Улан-Удэ, 2004. – 22 с.
49. Пекшев А.Ю. Развитие инновационной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / А.Ю. Пекшев. – Воронеж, 2009. – 24 с.
50. Руденко Г.Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств / Г.Р. Руденко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 5. – С. 128–132.
51. Мартинюк М.А. Інновації в сільському господарстві / М.А. Мартинюк, Т.М. Ратошнюк // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С. 94–98.
52. Юрченко А.Ю. Инновационный путь развития АПК Украины в условиях глобализации: современное состояние, проблемы и перспективы / А.Ю. Юрченко, Т.В. Устик // Наукові праці Полтавської державної аграрної. – 2012. – Вип. 1 (4). – С. 272–278.
53. Эль-Аттар Доаа Махмуд Мохамед. Развитие компетенций в системе стратегического управления персоналом: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / Эль-Аттар Доаа Махмуд Мохамед. – Краснодар, 2007. – 174 с.
54. Шаталова Т.С. Аспект финансовой безопасности в управлении интеллектуальным капиталом / Т.С. Шаталова, В.Н. Тимохин, В.В. Сербина // Економічна кібернетика. – 2014. – № 1–3 (85–87). – С. 50–60.
55. Лабунский Л.В. О формировании и развитии компетенций персонала в области управления ресурсами горнодобывающего предприятия / Л.В. Лабунский // Горный информационно-аналитический бюллетень. – 2004. – № 2. – С. 35–36.

УДК 519.8:658.7:658.8

Яшкін Д.С.
аспірант

Одеського національного політехнічного університету

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЛОГІСТИЧНИХ РИЗИКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано стан наукової думки щодо визначення понять логістика та логістичних ризик. Поняття систематизовано за окремими ознаками. Виділено певні недоліки деяких визначень. Запропоновано визначення логістичного ризику, яке пов'язує категорію логістики, її функціональні сфери та категорію ризику.

Ключові слова: логістика, логістичний ризик, функціональні сфери логістики.

Яшкин Д.С. СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ РИСКОВ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проанализировано состояние научной мысли по определению понятий логистика и логистических риск. Понятия систематизированы по отдельным признакам. Выделены определенные недостатки некоторых определений. Предложено определение логистического риска, которое связывает категорию логистики, ее функциональные сферы и категорию риска.

Ключевые слова: логистика, логистический риск, функциональные сферы логистики.

Yashkin D.S. THE NATURE AND SUBJECT OF LOGISTICS RISKS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The state of scientific thought on the definition of the concepts of logistics and logistics risks is analyzed in the article. The concepts are organized by individual characteristics. Certain shortcomings of some definitions are highlighted. A definition of the logistics risk is provided, which connects the category of logistics, its functional scope and risk category.

Keywords: logistics, logistics risk functional areas of logistics.

Постановка проблеми. У сучасних умовах постіндустріалізації та глобалізації промисловому підприємству легше виробити продукцію, ніж її реалізувати. Відповіддю на проблеми зі збутом промислових підприємств сто років тому став розвиток науково-практичних підходів здійснення маркетингової діяльності. Застосування маркетингового інструменту надає можливість підприємству виробити продукцію, яка відповідає потребам цільового сегменту, тобто зменшити ризики зі збутою й отримати прибуток. Другим підходом, який дає змогу зменшити втрати від зберігання та переміщення матеріалів, сировини та готової продукції, є логістика. Оптимізація логістичної системи підприємства – це також механізм збільшення прибутку.

Сучасна економіко-політична ситуація в країні робить вкрай актуальною проблему визначення, аналізу та управління ризиками на підприємстві. Як будь-яка інша діяльність, логістична діяльність також характеризується певними ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню визначення ризиків у логістиці, мето-

дам їх оцінки та управління присвячено достатньо багато наукових та практичних робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, таких як Р. Баллу, В. Вітлінський, Дж. Вогінз, С. Крикавський, М. Ровенських, М. Мамчин, М. Окландер, Н. Плетнева, В. Скіцько, Г. Фухс та інші [1–10]. Різномасштабність та різновекторність визначень логістичних ризиків в сучасних наукових публікаціях сприяє виникненню великого кола питань, як до сутності логістики, так і до видів логістичних ризиків.

Метою статті є аналіз сучасних визначень логістики, визначити логістичні ризики у зв'язку категорій логістика, сформувати функції логістики та ризику.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення та класифікації логістичних ризиків необхідно оглянути сучасні визначення логістики як наукової дисципліни та як виду діяльності виокремити її функції та відмінності від інших видів виробництва та надання послуг.

У сучасних наукових та науково-практичних публікаціях наводиться досить широке коло визначень логістики (див. табл. 1).